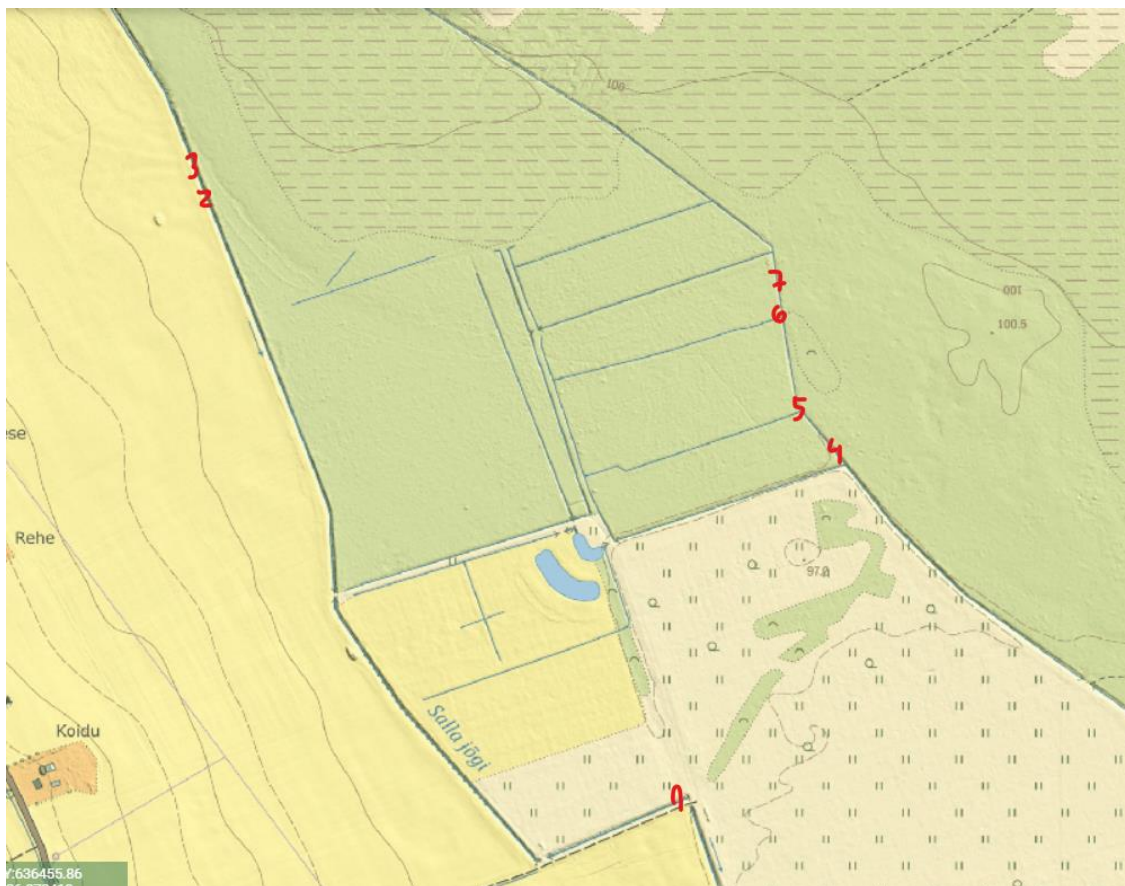

Salla jõe (VEE1024600) ülemjooksu vaatlus

Vaatluse aeg 03.08.25. Vaatleja Marko Vainu

1. Lai, trapetsikujuline, tihedalt taimestunud kraavisüvend. Praegune Salla jõe telg. Vesi voolas:

2. Vesi voolas aeglaselt. Väga kraavilik. SEC oli 550 $\mu\text{S}/\text{cm}$, seega pole soovesi:

3. Paremalt kaldalt suubub plastikust toru, millest voolas välja vett erijuhtivusega 670 $\mu\text{S}/\text{cm}$:

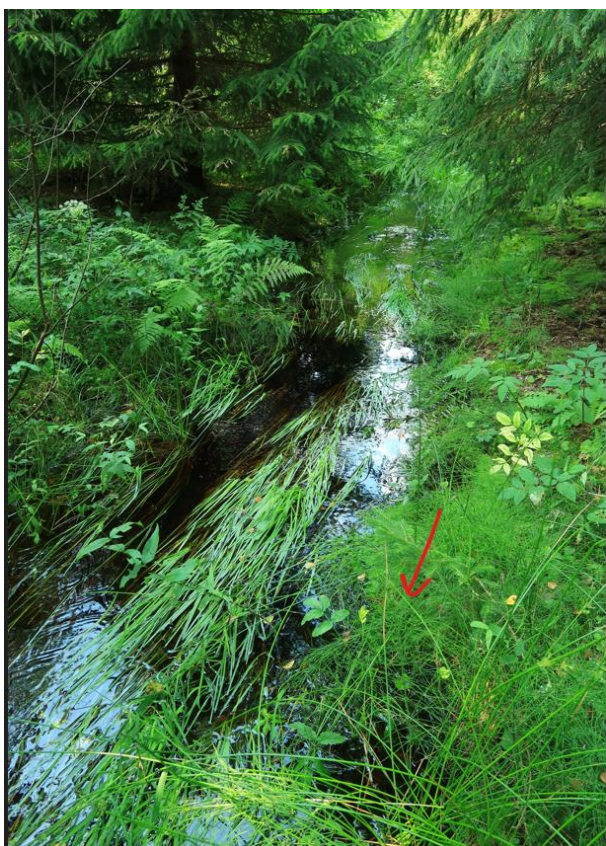
4. Vett voolas korralikult ja kiiresti. Põhi oli kruusane, selles sai seista ja vesi oli pruun. SEC oli $50\ \mu\text{S}/\text{cm}$, seega oli ehtne rabavesi:

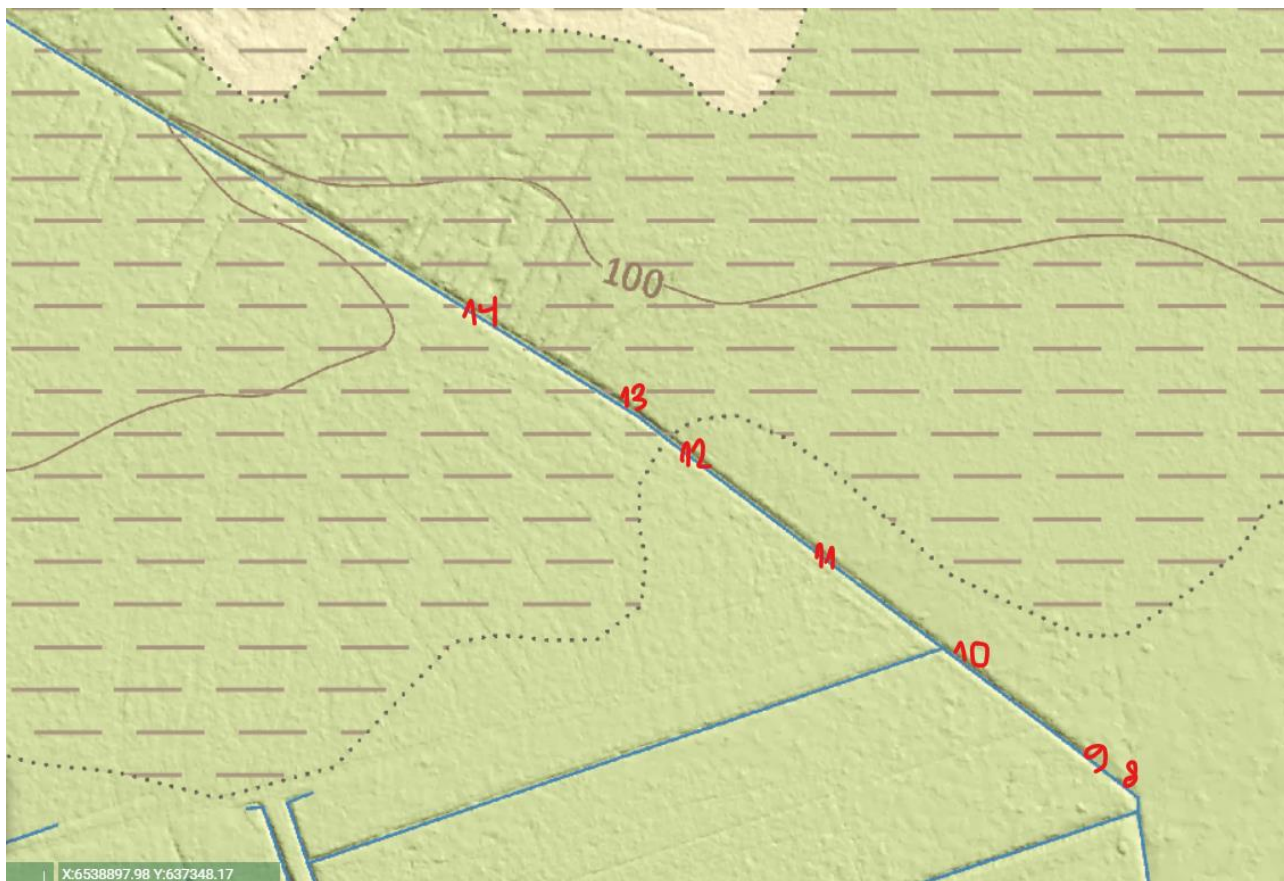

5. Lääne poolt suubuvast kraavis oli ka vett, aga voolav vesi tuli põhja poolt.

6. Ka siin oli lääne poolt suubuvast kraavis pigem seisev vesi ning vool tuli põhja poolt.

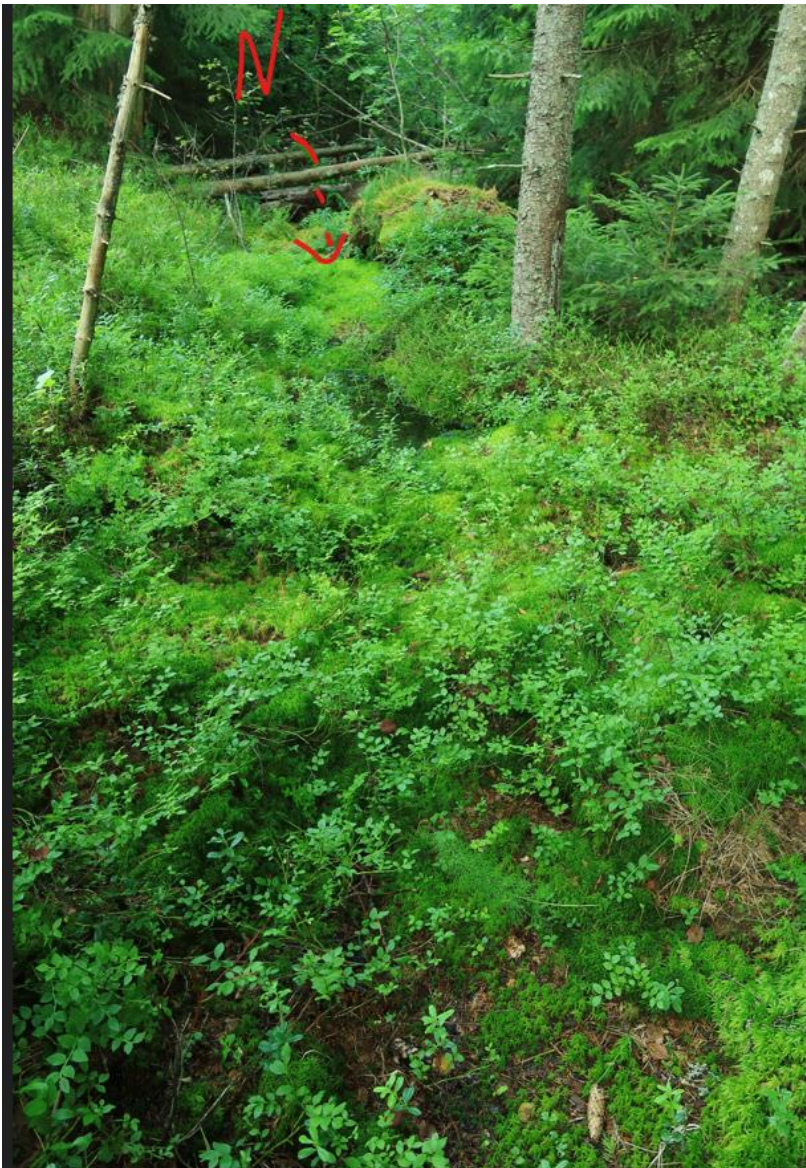
7. Vesi voolas tõtlikult:

8. Paar meeter põhiteljest põhja pool voolas juuremätta alt arvestatav kogus vett välja. Looke poolt tulev vooluhulk oli küll suurem. Lõuna pool selliseid külgmisi sissevoole polnud. Väljavoolukohast põhja poole jätkus vana kraav või ammu sirgendatud looduslik soon. See oli lausaliselt sammalt täis ja voolu polnud näha. Kümme-kond meetrit väljavoolukohast põhja pool, tihedamas puistus oli sammalt vähem ja voolu näha. Sealt veel kaugemal põhja pool oli soon rohiroheline turbasamblavaibaga kaetud:

9. Ida poolt turba seest voolas tilluke nire põhitelge.

10. Siit voolas ka ida poolt mitu tillukest niret:

11. Loodest tulev nire oli vaid mõnekümne cm laiune, aga sügav ning vesi voolas kiiresti. Raba poolt suubusid iga natukese aja tagant tillukesed nired:

12. Särg oli selgelt trapetsikujuline. Vett polnud mustikate ja sinikate vahel näha, aga taimed eemale lükates paistis, et see voolas endiselt tõtlikult:

13. Kraavi teljest kirdes oli turbasamblaga kaetud süvend. Voolavat vett polnud näha:

14. Vett voolas laiemalt kui kagu pool. Kiirus oli endiselt suur:

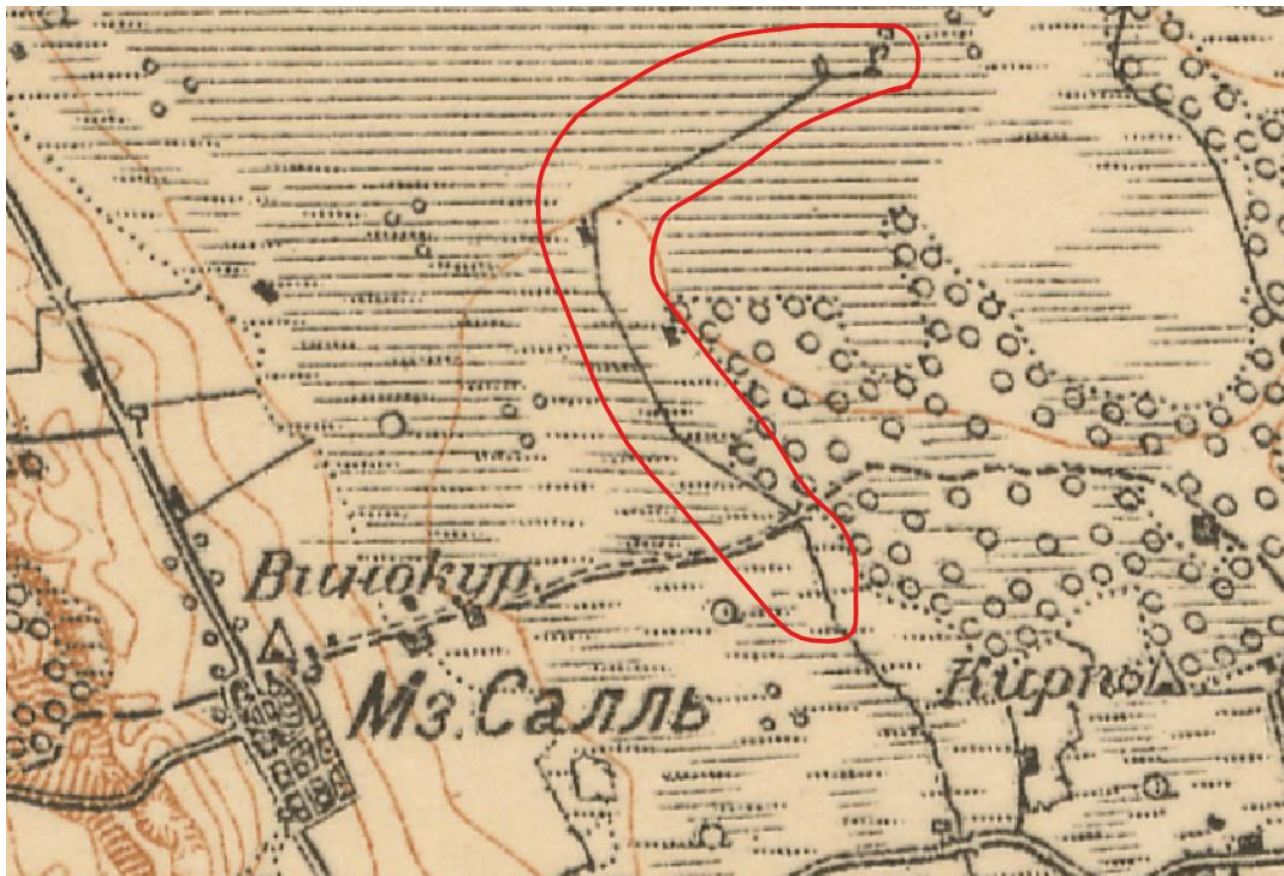

Olukord ajaloolistel kaartidel:

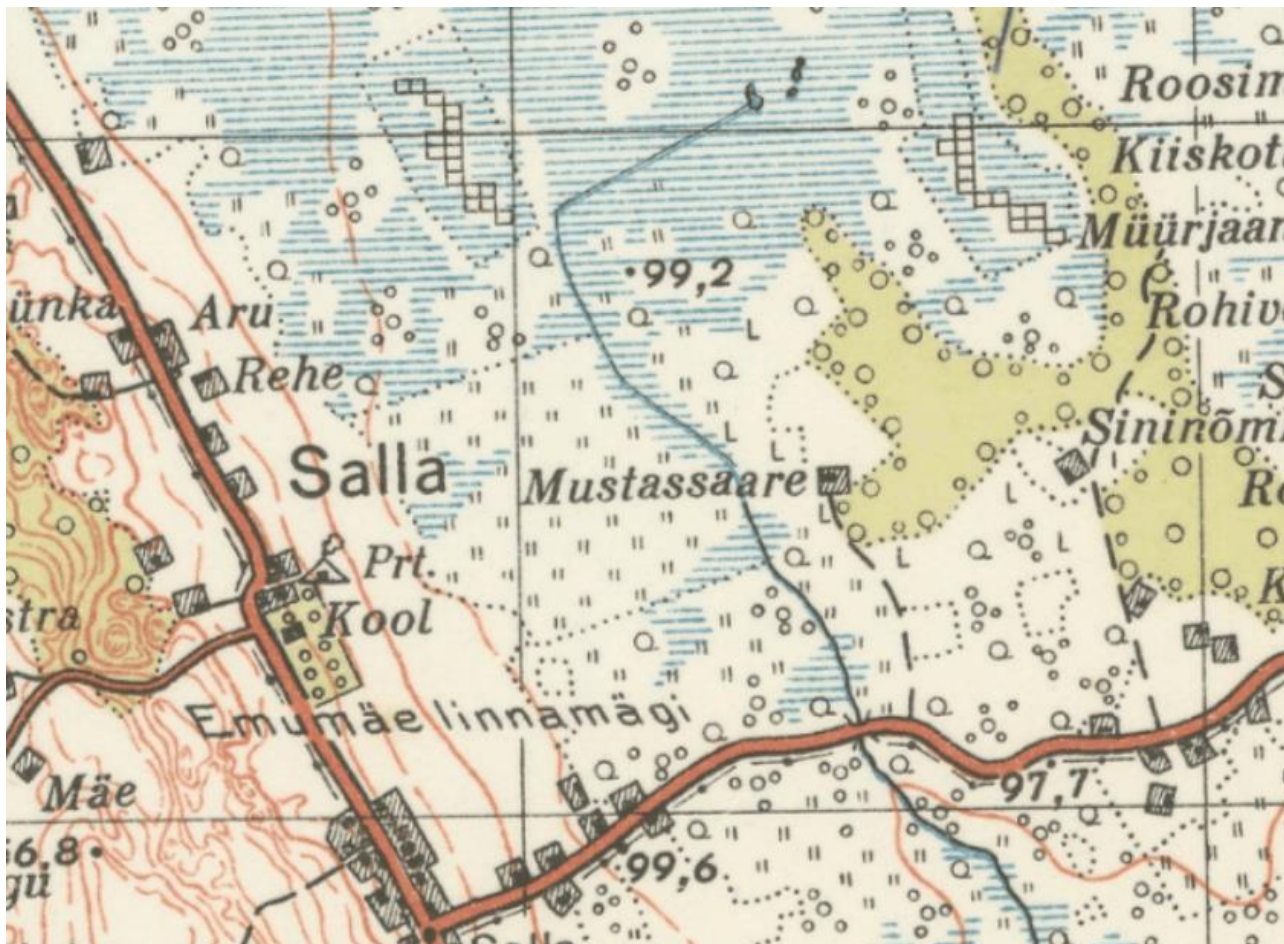
Schmidt's Eestimaa kaardil on Salla jõe lähe märgitud Peetla raba edelaossa:

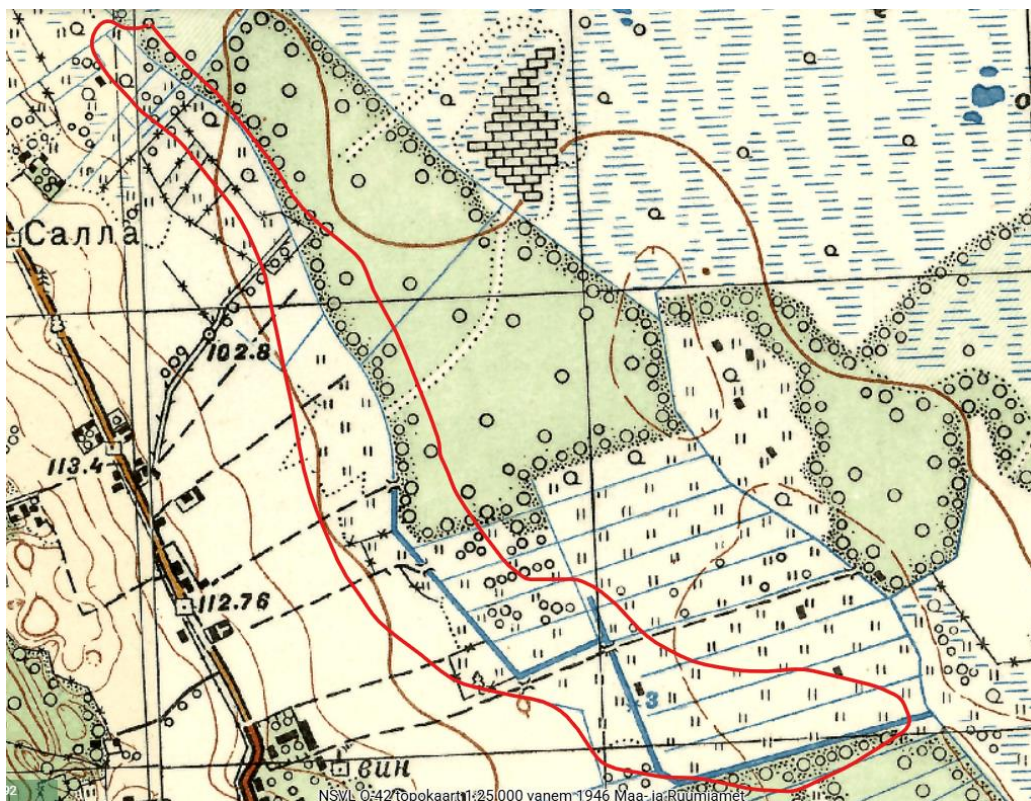
Verstastel kaartidel algab Salla jõe telg Peetla rabas olevatest laugastest, kuid algus on kujutatud sirglõikudena:

Samamoodi on jõe lähed kujutatud EV 1:50 000 kaardil:

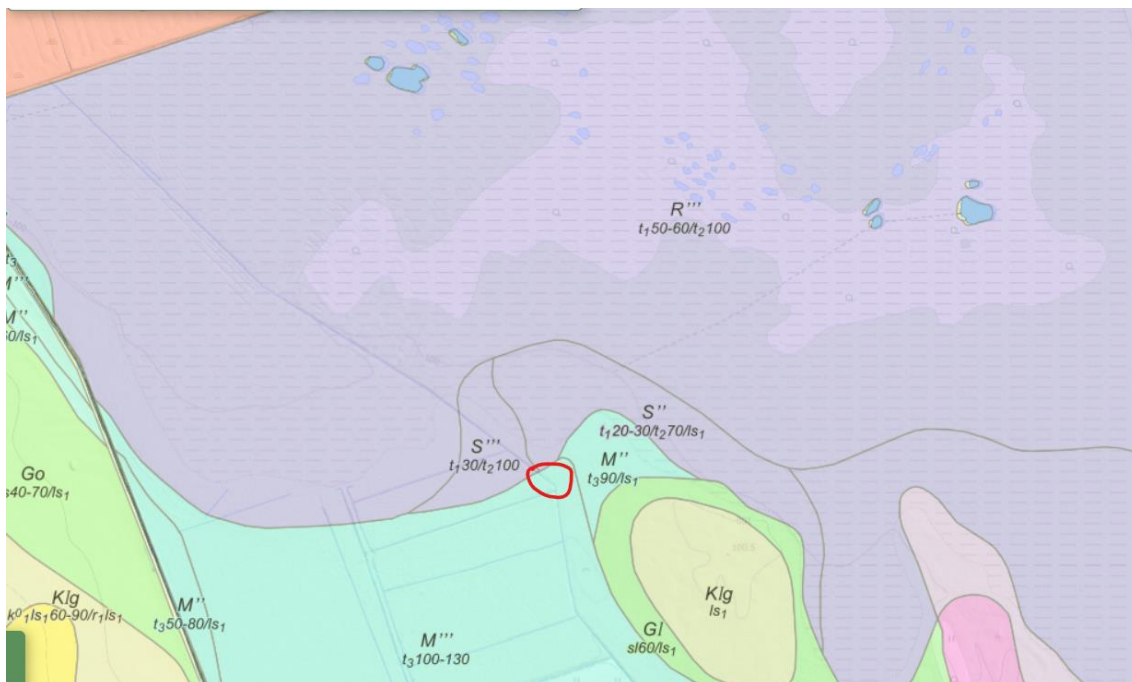
Praegu jõe ülemjooksuks loetavat telge on esimest korda kujutatud alles 1946. aasta 1:25 000 NL kaardil, koos muu raba lääneservale rajatud kraavivõrgustikuga:

Järeldused:

Nii ajaloolised kaardid kui maastikupilt viitavad, et Salla jõgi on alanud looduslikult Peetla raba edelaosast ning seni Salla jõe ülemjooksuks loetav lõik on rajatud maaparanduse käigus kohta, kus varem vooluveekogu polnud. Seetõttu sobib Salla jõe ülemjooksuks vaatluspunkti 4 põhja poolt kulgev telg.

Kõige lõunapoolsem koht, kus nimetatud telg sai selget rabast tulevat toidet, oli vaatluspunktis 8. See on sama koht, kus verstasel ja EV kaardil kulgeb raba poolt tulev jõe ülemjooks. Sealt ülesvoolu oli telg selgelt kraavilik ning oli ka näha, kuidas see turbalasundit aktiivselt kuivendas, kuna turbast valgus sinna vett arvukate niredena. Vaatluspunkt 8 asub mullakaardi põhjal peaaegu täpselt siirdesoo- ja madalsooturba levikuala piiril:

Ka see toetab seisukohta, et raba- ja siirdesooturba lasundis valguv vesi võis algupäraselt seal madalsooturba piirialal eristuvaks nireks koonduda. Kirde poolt laugastest tulev ja tänapäevalgi eristuv, aga turbasamblaga kaetud telg on selle sirgust arvestades pigem inimtekkeline, 19. sajandi lõpus kaevatud kraav. Kuna **vaatluspunktis 8** voolab rabast tulev vesi juuremätta alt välja mõni meeter loode poolt tulevast kraavist kaugemal, on see maastikus selgesti eristuv ja seetõttu **Salla jõe lähteks sobiv koht**.

Seni Salla jõe ülemjooksuks loetav kraav on piisavalt veerohke ning sellesse suubub ka kaks veelaset. Seega tuleb see arvele võtta uue kraavina (kuna selle valgla pindala on alla 10 km²) koodiga VEE1024601. Ortofotode põhjal on veerohkema kraaviharu algus Laanevälja kinnistul, umbes siin: 6539802, 635547.